

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра історії України та правознавства
Кафедра всесвітньої історії
Музей історії навчального закладу (КДПУ)

До 90-річчя
Криворізького державного
педагогічного університету

До 90-річчя
започаткування підготовки істориків
при КДПУ (КІО, КДІІ)

ІСТОРИЧНА ОСВІТА В КРИВОРІЗЬКОМУ ПЕДУНІВЕРСИТЕТІ: ОСОБИСТІСНИЙ ВИМІР

*Збірник історико-біографічних розвідок
та мемуарних матеріалів*

Збірник засновано 2020 року

Випуск 1

Кривий Ріг — 2020

О. П. АРТЮШЕВСЬКИЙ (1921–1992) — ДОСЛІДНИК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII СТ. В КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ

В. О. Ветохіна,

канд. іст. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У нарисі робиться спроба описати життєву і творчу біографію доктора історичних наук, професора О. П. Артюшевського, який протягом 16-ти років працював на кафедрі історії КДПУ (КДПУ).

Ключові слова: вчитель, учасник Другої світової війни, доктор наук, професор.

Ольгерд Петрович Артюшевський народився 4 червня 1921 р. у м. Дзержинськ Мінської області, білорус, із селян. Навчався, з перервою на участь у Великій Вітчизняній війні, протягом 1938–1946 рр. на історичному факультеті Мінського державного університету. Із вересня 1940 р. почав працювати вчителем історії Домбровської середньої школи Чижевського району Мінської області. На подальшу його долю, як і на долю всього покоління, вплинула війна. В червні 1941 р. Ольгерд Петрович пішов добровольцем на фронт. Спочатку по листопад 1941 р. навчався на Всесоюзних курсах радистів, потім служив у 107-му Особовому батальйоні зв'язку політруком. Брав участь в боях під Новоросійськом і Керчу, був поранений, лікувався протягом липня — серпня 1943 р. у шпиталі. Повернувся на фронт у серпні 1943 р. і по листопад 1945 р. воював у складі 4-ої Повітряної Армії Другого Білоруського фронту старшим оператором радіолокаційної установки РУС-2 [3]. Виявив 756 цілей ворожих літаків, надав 2840 донесень по виявленню літаків противника. «При обслуговуванні переправи Фордон-Кульм через реку Висла, т. Артюшевський дозволив авіачастям своєчасно піднімати істребителів с аеродромов для зустрічі авіації противника. Ни один самолёт противника не смог подойти к переправе, они разгонялись советскими истребителями, подымаемыми по данным ст. сержанта Артюшевского» [2]. В 1945 р. у складі

діючої армії О. П. Артюшевський воював на території Польщі та Чехословаччини. Мав 12 урядових нагород, серед яких Орден Червоної Зірки, Орден Кутузова III-го ступеня, медалі «За оборону Кавказу», «За бойові заслуги» ін.

О. П. Артюшевський демобілізувався в листопаді 1945 р. З грудня цього ж року по липень 1950 р. працював старшим науковим співробітником, начальником відділу Державного історичного архіву Ленінградської області (м. Ленінград). З липня 1950 р. по серпень 1957 р. викладав історію й обіймав посаду директора Плицежицької середньої школи, а згодом завідувача РВНО (1959–1962 рр.) в Мінській області. Брав активну участь в громадській і партійній роботі (комуніст з 1945 р.): член райкому партії, депутат Плицежицької районної ради (1950–1962 рр.), учасник Міжнародної конференції прихильників миру 1952 р. Хвороба дружини («блокадниця») змусила сім'ю переїхати на південь — в Одеську область, де Ольгерд Петрович працює протягом 1962–1976 рр. вчителем, завучем, директором однієї з її шкіл. Паралельно він займається науковою роботою, досліджуючи витoki інтернаціональної єдності трудящих мас трьох східнослов'янських народів в XVI–XVII ст. З обраної теми ним були ретельно опрацьовані державні архіви України, Білорусії, Росії, Литви (архіви Радзивілів) і Польщі. В жовтні 1975 р. О. П. Артюшевський захистив в Інституті історії Білоруської Академії наук кандидатську дисертацію на тему: «Інтернаціональна єдність братських українського, російського і білоруського народів у національно-визвольній війні під проводом Б. Хмельницького».

Свою науково-педагогічну діяльність О. П. Артюшевський продовжує в Криворізькому державному педагогічному інституті, де працює протягом 16-ти років (1976–1992) спочатку старшим викладачем, потім завідувачем кафедри марксизму-ленінізму (1978), доцентом кафедри історії КПРС (з 1982 р.), з 1991 р. — професор кафедри політичної історії, доктор історичних наук (назва кафедри змінювалася). 1988 року О. П. Артюшевський успішно захистив у Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка докторську дисертацію «Спільна антикріпосницька боротьба трудящих мас Росії, України і Білорусії. Друга половина XVI — 60-ті рр. XVII ст.», і надрукував за результатами дослідження наукову монографію з аналогічною назвою. Застосований О. П. Артюшевським метод вивчення історичних явищ органічно поєднав аналіз об'єктивних умов процесу з всебічним розглядом обставин особистісного, суб'єктивного і випадкового характеру, що зробило працю Ольгерда Петровича

взірцем гнучкого дослідницького підходу і глибокого проникнення в сутність вивчаємого предмету.

За сухими рядками службової біографії — роки напруженої, творчої діяльності, наукових занять, громадської роботи на благо кафедри і факультету, на якому він постійно працював (Загально технічних дисциплін). Наукові інтереси О.П. Артюшевського, в цілому, поширювалися, не лише на форми антикріпосницької боротьби східнослов'янських народів в XVI–XVII ст., а також й на історію українського козацтва, його керманичів [1], видатних особистостей в історії Білорусії, керівників народних повстань тощо, про це свідчать 18-ть його наукових і науково-педагогічних публікацій, які поєднують в собі всі ознаки якісних навчальних посібників з предмету і монографічну глибину. Вони засновані як на узагальнені власних досліджень автора, так і на критичному розгляді обширної і різнопланової історичної літератури.

Педагогічна майстерність, професіоналізм, інтелігентність, незмінна доброзичливість О.П. Артюшевського сприяли щирому визнанню, повазі і любові з боку колег і студентів.

Література та джерела

1. Артюшевский О.П. Запорожское казачество (к 500-летию образования). Методические рекомендации для студентов высших учебных заведений. Кривой Рог, 1990. 34 с.
2. Подвиг народа. Электронный банк документов. № записи 29610800. URL: <http://podvignaroda.ru/?#id=29610800&tab=navDetailDocument>
3. Особова справа Артюшевського Ольгерда Петровича. Архів КДПУ. 6 арк.